

Armfeldts felttog mot Norge 1718- 1719

-et 300- årsminne om en tragedie.

Høsten 1718 står Generalløytnant Carl Gustaf Armfeldt med 10 000 soldater klare til avmarsj fra Duved i Sverige, ca.4 mil fra grensa mot Norge. Målet er å ta Trøndelag og Trondheim føre vinteren setter inn. Dette skulle de gjøre på 6 uker, og derfor var bekleddingen sommeruniform, for det var lettere å bevege seg i.

Litt senere på høsten sto Kongen selv Karl XII klar ved Ørje med ca.40 000 soldater for å gå inn i Norge ved Tistedalen og videre mot Halden og Fredriksten festning for å ta Norge i sør.

Her for en del år siden var jeg og min kone på ferie oppe i Trøndelag, nærmere bestemt i Haltdalen, vi var sammen med naboen og vi skulle prøve fisken i Gaula, men det var nesten ikke vann i elva så det ble ikke noe fiske , vi gikk på museum i stedet og på Gamlegården i Haltdalen traff jeg en historieforteller som begynte å fortelle om Karolinernes dødsmarsj over fjellet her i snøstorm og kulde i årsskiftet 1718-1719 og den tragedien og skjebnen til 3000 soldater som frøys i hjel på fjellet satt i meg. Dette er det største dramaet som har utspilt seg her i landet etter Svartedauen.

Jeg kom da i kontakt med en hyggelig kar som het Gudbrand Grøt, han fortalte meg historien om Armfeldt og hans karolinere på en slik måte at jeg måtte bare sitte å lytte. Jeg er jo veldig historie -

Interessert så dette gikk rett inn til meg. Dette var på sommeren for ca.12 – 14 år siden, men allerede på høsten samme år dro jeg opp til Haltdalen og besøkte Gudbrand igjen og vi gikk tur innover fjellet på den gamle karolinerleden innover mot Bukkhammaren og han fortalte historia om hva som hendte for 300 år siden. Dette var mitt første møte med Haltdalen og Gammelgården og siden har jeg vært der flere ganger, mange spennende steder og mange hyggelige folk.

Ideen til å lage en film om dette dramaet kom i gang, jeg begynte å samle stoff samme høsten for ca. 12 år siden, så ble det litt opphold en stund og så begynte det å nærme seg 2018 , altså 300 år siden dette hendte og jeg tok fatt igjen, dette må jeg lage en dokumentarfilm om , denne historia og denne tragedien må jeg bare få på film.

Høsten 1718 og føre Karl XII ble skutt i Halden, ble major Even Pedersen Kraft og hans soldater og det søndenfjeldske skiløperkompaniet beordret oppover hele Østerdalen og videre til Trondheim for å styrke forsvaret der nord.

Om høsten hadde svenskene under kommando av de la Barres tropper beslaglagt kobber og andre verdisaker på Røros. Dette hadde de lagret på Tynset. Men da svenskene kom til Tynset lenger ut på høsten for å hente det, viste det seg at major Even Kraft og hans soldater hadde vært der på Tynset dagen før og beslaglagt byttet og ført det til Christianfjeld festning i Elverum.

Etterpå ble han og soldatene kommandert til å vende tilbake til Østerdalen.

Ved Femmilsskogen i Tyllidalen lot Even Kraft ved Midtskogen anlegge en forhugning og han samlet en større styrke bønder i tillegg til soldater.

Mellom jul og nyttår 1718-1719 lå de norske styrkene ved Midtskogen i Rendalen nede ved elva Tysla. En avdeling av de la Barres tropper som fra Røros var sendt sydover for at herje Østerdalen og for å prøve og finne igjen det kobberet som var gjemt på Christianfjeld festning i Elverum.

Tyslas trange leie i enden av Jutulhogget danner ved Midtskogen, grenseskillet mellom Tyllidalen og Rendalen. Der ble det i 1718 opprettet en postering dekket av en rekke skarpslipte harver som bøndene fra Rendalen hadde kjørt dit. Dette stedet kalles av Rendølene Påstyrenga den dag i dag.

I slutten av desember 1718 ble svenske styrker stoppet ved dette stedet her på Midtskogen. Det ble noen heftige sammenstøt og de ble skutt både svensker og nordmenn her. Men til slutt måtte Svenskene trekke seg tilbake nordover til Tyllidalen og Øverby gård.

Tidlig på morgnen 1. januar 1719 var Major Even Kraft og hans soldater på vei mot Tyllidalen for å overlompe de svenske styrkene som hadde slått seg til på Øverby gård nord i Tyllidalen.

Oppe i skogkanten på oversiden av gården hadde de norske styrkene fin oversikt ned mot husene på gården. De svenske karolinerne var bare så vidt oppe da de ble overasket av Major Even Kraft og hans menn, mange satt fremdeles ved langbordet i stua da en norsk dragon skjøt inn gjennom vindu og drepte en offiser. Det ble full kaos og angrepet drepte flere svenske soldater. Av de norske soldatene ble 6 stykker såret og ble tatt med tilbake til Midtskogen. Den svenske styrken trakk seg nordover igjen mot Tynset og ved Tvebottentjern oppe på Tylldalskjølen ved den gamle ferdselsveien , hogg di hull på isen og senket de døde kroppene der.

Så dro de videre nordover til Haltdalen igjen og sluttet seg til de svenske troppene som nå var i gang med tilbaketrekingen over fjellet.. De 3000 soldatene som døde under retretten, utgjør det største enkelttapet av militært personell i Norge i historisk tid. Dette felttoget påførte også sivilbefolkningen i mange bygder store lidelser.

filmen « Armfeldts felttog i Norge 1718- 1719 »

- Filmen er nå ferdig, det er en drama/dokumentarfilm på nesten 1,5 time. Filmen tar for seg slutten på den store nordiske krig.
- Dette er den siste gang Karl XII skal ta Norge, han blir skutt på Fredriksten festning den 30 nov. 1718.
- Filmen tar for seg avmarsjen fra Duved i Sverige mot Norge og Trøndelag videre mot Haltdalen og Røros. Tynset – Tyllidalen – Rendalen – Elverum og Halden.
-
- Så starter Dødsmarsjen fra Haltdalen over fjellet mot Tydalen og videre innover fjellene mot Handøl i Sverige der 3000 soldater fryser i hjel av kulde og snøstorm.
- Jeg har vært så heldig og få rettigheter på en gammel norsk spillefilm fra 1938 ,
- « ELI SJURSDATTER » etter en roman av Johan Falkberget, som jeg har klippet inn noen scener i fra. Denne filmen utspiller seg i fra den tiden Armfeldt var her, og mange gripende scener i fra dødsmarsjen over fjellet i snøstorm.

